

***การศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็น
ของแนวทางการสร้างความสัมพันธ์แบบมีส่วนร่วมระหว่างโรงเรียนกับชุมชน
ของสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี**

สกุรัตน์ กาจาริ^{1*} ฐิติพร พิษณุกุล² กันต์ฤทัย คลังพล³

¹นักศึกษาลัทธิศาสตร์ศาสตรมหาบัณฑิต สาขาบริหารการจัดการศึกษา

มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ จังหวัดปทุมธานี

²อาจารย์ประจำคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ จังหวัดปทุมธานี

³อาจารย์ประจำคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ จังหวัดปทุมธานี

*Corresponding author e-mail: sakunrat.kan@vru.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของความสัมพันธ์แบบมีส่วนร่วมระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี รูปแบบการวิจัยเป็นการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหาร ครู และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 และเขต 2 จำนวน 543 คน ซึ่งคำนวณขนาดตัวอย่างโดยกำหนดความเชื่อมั่น 95% และความคลาดเคลื่อน $\pm 5\%$ ได้จากการสุ่มแบบแบ่งชั้นตามสัดส่วน เครื่องมือที่ใช้คือแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า และการวิเคราะห์ข้อมูลใช้ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และดัชนีความต้องการจำเป็น (PNI modified) ผลการวิจัยพบว่า ความสัมพันธ์แบบมีส่วนร่วมระหว่างโรงเรียนกับชุมชนโดยรวมทั้งสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์อยู่ในระดับมาก สภาพปัจจุบันสูงสุดคือด้านบทบาทร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษา ส่วนสภาพที่พึงประสงค์สูงสุดคือด้านการประชาสัมพันธ์ ความต้องการจำเป็นสูงสุดคือด้านการจัดตั้งกลุ่ม ชมรม สมาคม และมูลนิธิ รองลงมาคือด้านการให้บริการชุมชน และการรับความช่วยเหลือสนับสนุนจากชุมชน ผลการวิจัยสะท้อนว่าโรงเรียนควรส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในทุกมิติ โดยเฉพาะการสร้างเครือข่ายและองค์กรสนับสนุน เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของระบบการศึกษาและการพัฒนาที่ยั่งยืน

คำสำคัญ: ความสัมพันธ์โรงเรียนกับชุมชน; การมีส่วนร่วม; การบริหารการศึกษา

A Study on the Current, Desired, and Needed Conditions for Developing Guidelines for Building Participatory Relationships Between Schools and Communities in Pathum Thani Primary Educational Service Area

Sakunrat Kanjaree^{1*} Thitiporn Pichayakul² Kanreutai Klangphahol³

¹Master of Education Program in Educational Administrative Innovation,
Valaya Alongkron Rajabhat University under the Royal Patronage.

²Associate Professor of Faculty of Education, Valaya Alongkron Rajabhat University under the Royal Patronage

³Associate Professor of Faculty of Education, Valaya Alongkron Rajabhat University under the Royal Patronage

*Corresponding author e-mail: sakunrat.kan@vru.ac.th

ABSTRACT

This study aimed to examine the current conditions, desirable conditions, and needs for participatory relationships between schools and communities of educational institutions under the Pathum Thani Primary Educational Service Areas. The research employed a quantitative approach. The sample consisted of 543 participants, which the sample size was determined with a 95% confidence level and a $\pm 5\%$ margin of error, including administrators, teachers, and school board members selected through stratified random sampling. The research instrument was a rating-scale questionnaire, and data were analyzed using frequency, percentage, mean, standard deviation, and the Priority Needs Index (PNI modified). The findings revealed that the overall participatory relationships between schools and communities, both in current and desirable conditions, were at a high level. The highest current condition was the participation of school board members, while the most desirable condition was school–community public relations. The highest needs were found in the establishment of groups, clubs, associations, and foundations, followed by community services and support from communities. The study highlights the importance of strengthening school–community partnerships in all dimensions, particularly by promoting networks and collaborative organizations. These efforts can enhance the effectiveness of educational management schools and communities and foster sustainable development

Keywords: school–community relationship; participation; educational administration

บทนำ

ในปัจจุบัน การพัฒนาคุณภาพการศึกษาของประเทศไทยยังคงเผชิญปัญหาความเหลื่อมล้ำทางการเรียนรู้ระหว่างพื้นที่เมืองกับชนบท และการขาดความเชื่อมโยงระหว่างสถานศึกษากับชุมชน (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2565) โรงเรียนจำนวนมากยังดำเนินการจัดการศึกษาโดยเน้นภายในองค์กร ขาดการบูรณาการทรัพยากรและภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนเข้าสู่กระบวนการเรียนรู้ ส่งผลให้การเรียนการสอนไม่สามารถตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียนและสังคมในพื้นที่ได้อย่างแท้จริง (สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย, 2562) สภาพดังกล่าวทำให้บทบาทของโรงเรียนในฐานะ “ศูนย์กลางการเรียนรู้ของชุมชน” ถูกลดทอนลง และชุมชนเองก็ไม่เห็นคุณค่าของการมีส่วนร่วมในการพัฒนาโรงเรียนอย่างต่อเนื่อง

ปัญหานี้ส่งผลกระทบโดยตรงต่อคุณภาพของผู้เรียนและการพัฒนาทุนมนุษย์ของประเทศ โรงเรียนที่ขาดความร่วมมือกับชุมชนมักไม่สามารถพัฒนาหลักสูตรและกิจกรรมให้สอดคล้องกับบริบทท้องถิ่น ทำให้ผู้เรียนขาดทักษะชีวิตและความรู้ที่เชื่อมโยงกับสังคมจริง อีกทั้งยังส่งผลให้เกิดความรู้สึกแยกส่วนระหว่างโรงเรียนกับประชาชน ซึ่งเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาแบบมีส่วนร่วมและยั่งยืนในระยะยาว (นฤมล เส็งวัฒน์, 2564)

สาเหตุสำคัญของปัญหาดังกล่าวมาจากการบริหารจัดการศึกษาที่ยังขาดการมีส่วนร่วมในทุกระดับ แม้จะมีกรอบนโยบายและกฎหมายสนับสนุน เช่น พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562 ที่กำหนดให้สถานศึกษาทำงานร่วมกับชุมชนในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ และใช้ทรัพยากรในท้องถิ่นเพื่อพัฒนาเด็กและเยาวชนอย่างรอบด้าน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2562) แต่ในทางปฏิบัติกลับพบว่า โรงเรียนจำนวนมากยังดำเนินการแบบแยกส่วน ไม่มีระบบเครือข่ายความร่วมมือที่ชัดเจน ขาดการสื่อสารและประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง รวมทั้งขาดการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเป็นเครื่องมือในการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน

การขาดกลไกความร่วมมือดังกล่าวขัดแย้งกับแนวคิดทางทฤษฎีของ “การบริหารแบบมีส่วนร่วม” (Participatory Management) ซึ่งมุ่งเน้นให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ วางแผน และประเมินผล เพื่อสร้างความรับผิดชอบร่วมกันและความรู้สึกเป็นเจ้าของในองค์กร (สุภาวดี ศรีสุข, 2564) รวมถึงแนวคิด “การจัดการศึกษาเชิงพื้นที่” (Area-Based Education) ที่เน้นการพัฒนาโดยใช้บริบทของชุมชนเป็นฐาน การขาดการประยุกต์ใช้ทฤษฎีเหล่านี้ในระดับปฏิบัติ ทำให้โรงเรียนไม่สามารถเชื่อมโยงกับชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ด้วยเหตุนี้ การสร้างความสัมพันธ์แบบมีส่วนร่วมระหว่างโรงเรียนกับชุมชนจึงเป็นประเด็นสำคัญที่ควรได้รับการศึกษาเชิงลึก โดยเฉพาะในบริบทของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี ซึ่งมีลักษณะพื้นที่ที่หลากหลาย ทั้งเขตเมืองและชนบท การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มีความสำคัญในการสังเคราะห์แนวทางที่เหมาะสมกับบริบทจริง โดยมุ่งเน้นการพัฒนา “เครือข่ายองค์กรความร่วมมือ” และ “การประชาสัมพันธ์เชิงดิจิทัล” เพื่อเสริมสร้างการมีส่วนร่วมที่เข้มแข็งและยั่งยืนระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

ดังนั้นจากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาข้างต้น ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาแนวทางการสร้างความสัมพันธ์แบบมีส่วนร่วมระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี โดยการนำเอาการบริหารแบบมีส่วนร่วม มาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาเกี่ยวความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนและชุมชน เพื่อเป็นการพัฒนาการศึกษาให้มีประสิทธิภาพและตอบสนองความต้องการโรงเรียนและชุมชนให้ยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของความสัมพันธ์แบบมีส่วนร่วมระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัย เรื่อง แนวทางการสร้างความสัมพันธ์แบบมีส่วนร่วมระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหาร ครู และคณะกรรมการสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

ประณตศึกษาปทุมธานี เขต 1 และเขต 2 จำนวน 2,423 คน กลุ่มตัวอย่างในการศึกษาค้นคว้า ได้แก่ ผู้บริหาร ครู และคณะกรรมการสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 และเขต 2 จำนวน 543 คน โดยใช้ตารางสำเร็จรูปของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie and Morgan, 1970) ในการกำหนดกลุ่มตัวอย่าง และแบ่งกลุ่มตัวอย่างโดยการแบ่งชั้นตามสัดส่วนของจำนวนโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 และเขต 2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี ที่ผ่านการตรวจสอบ IOC (Index of Item Objective Congruence) จากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน ประกอบไปด้วย 3 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 แบบสอบถามระดับสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) จำนวน 39 ข้อ

ตอนที่ 3 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่น ๆ เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี

ซึ่งแบบสอบถามมีความเชื่อมั่นสูง (Cronbach's $\alpha = 0.96$) ซึ่งอยู่ในระดับสูงกว่ามาตรฐานทั่วไปที่ยอมรับได้ในงานวิจัยสังคมศาสตร์ (≥ 0.70) ข้อมูลถูกวิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน พร้อมจัดลำดับความต้องการจำเป็นจากสูงไปต่ำ โดยใช้สูตร PNI (PNImodified) พัฒนาโดยสุวิมล ว่องวานิช, (2558)

ผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นในการสร้างความสัมพันธ์แบบมีส่วนร่วมระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูผู้สอน ผู้บริหารสถานศึกษา และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 543 คน สามารถสรุปผลได้ดังนี้

ตารางที่ 1 ค่าดัชนีของสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของการสร้างความสัมพันธ์แบบมีส่วนร่วมระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี (n=543)

การสร้างความสัมพันธ์แบบมีส่วนร่วมระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่พึงประสงค์			PNI _{modified}	ลำดับที่
	M	SD	ระดับ	M	SD	ระดับ		
1. ด้านการให้บริการชุมชน	3.71	0.71	มาก	3.98	0.86	มาก	0.070	4
2. ด้านการรับความช่วยเหลือสนับสนุนจากชุมชน	3.93	0.63	มาก	4.20	0.68	มาก	0.074	3

3. ด้านการสร้างเสริมความสัมพันธ์กับชุมชนของโรงเรียน	4.22	0.73	มาก	4.37	0.80	มาก	0.053	5
4. ด้านบทบาทร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน	4.23	0.76	มาก	4.35	0.83	มาก	0.035	6
5. ด้านการจัดตั้งกลุ่ม ชมรม สมาคม มูลนิธิ	3.63	1.00	มาก	4.01	1.01	มาก	0.170	1
6. ด้านการประชาสัมพันธ์	4.19	0.83	มาก	4.44	0.79	มาก	0.085	2
รวม	3.99	0.68	มาก	4.23	0.76	มาก	0.053	

จากตารางที่ 1 พบว่า ในภาพรวมสภาพปัจจุบันของการสร้างความสัมพันธ์แบบมีส่วนร่วมระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($M = 3.99$, $SD = 0.68$) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ในแต่ละด้านสามารถเรียงลำดับสภาพปัจจุบันตามค่าเฉลี่ยจากมากที่สุดไปน้อยที่สุด ดังนี้ 1) ด้านบทบาทร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อยู่ในระดับมาก ($M = 4.23$, $SD = 0.76$) 2) ด้านการสร้างเสริมความสัมพันธ์กับชุมชนของโรงเรียน อยู่ในระดับมาก ($M = 4.22$, $SD = 0.73$) และ 3) ด้านการประชาสัมพันธ์ อยู่ในระดับมาก ($M = 4.19$, $SD = 0.83$)

ภาพรวม สภาพที่พึงประสงค์ของการสร้างความสัมพันธ์แบบมีส่วนร่วมระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($M = 4.23$, $SD = 0.76$) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ในแต่ละด้านสามารถเรียงลำดับสภาพที่พึงประสงค์ตามค่าเฉลี่ยจากมากที่สุดไปน้อยที่สุด ดังนี้ 1) ด้านการประชาสัมพันธ์ อยู่ในระดับมาก ($M = 4.44$, $SD = 0.79$) 2) ด้านการสร้างเสริมความสัมพันธ์กับชุมชนของโรงเรียน อยู่ในระดับมาก ($M = 4.37$, $SD = 0.80$) และ 3) ด้านบทบาทร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อยู่ในระดับมาก ($M = 4.35$, $SD = 0.83$)

ความต้องการจำเป็นของการการสร้างความสัมพันธ์แบบมีส่วนร่วมระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี โดยเรียงลำดับความต้องการจำเป็นจากมากที่สุดไปน้อยที่สุด ดังนี้ 1) ด้านการจัดตั้งกลุ่ม ชมรม สมาคม มูลนิธิ ($PNI_{modified} = 0.170$) 2) ด้านการจัดตั้งกลุ่ม ชมรม สมาคม มูลนิธิ ($PNI_{modified} = 0.085$) และ 3) ด้านการรับความช่วยเหลือสนับสนุนจากชุมชน ($PNI_{modified} = 0.074$)

อภิปรายผล

ผลการวิจัยพบว่า สภาพปัจจุบันของการสร้างความสัมพันธ์แบบมีส่วนร่วมระหว่างโรงเรียนกับชุมชนอยู่ในระดับมาก ($M = 3.99$, $SD = 0.68$) โดยเฉพาะด้านบทบาทของคณะกรรมการสถานศึกษา มีค่าเฉลี่ยสูงสุด สะท้อนให้เห็นว่าชุมชนและคณะกรรมการสถานศึกษามีความตระหนักและให้ความร่วมมืออย่างจริงจังในการพัฒนาโรงเรียน ทั้งในด้านการวางแผน การตัดสินใจ และการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการมีส่วนร่วมของ Arnstein (1969) ที่เน้นการเปิดโอกาสให้ประชาชนและภาคส่วนต่าง ๆ เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการบริหารจัดการ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชูชาติ พ่วงสมบัติ (2562) ที่ชี้ว่าความร่วมมือระหว่างโรงเรียนกับชุมชนเป็นปัจจัยสำคัญ

ต่อการบริหารจัดการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สมพร ศรีสวัสดิ์ (2564) ที่ศึกษาพบว่า การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาและชุมชนในการวางแผนและติดตามการดำเนินงานของโรงเรียน ส่งผลให้เกิดความความไว้วางใจ และความร่วมมือในการพัฒนาโรงเรียนอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้ควรนำผลการวิจัยไปใช้ในการกำหนดนโยบายและแนวทางปฏิบัติ เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในระดับโรงเรียน เขตพื้นที่การศึกษา และระดับชาติ อันจะช่วยยกระดับคุณภาพการศึกษาและสร้างความยั่งยืนในการพัฒนาโรงเรียนต่อไป

สภาพที่พึงประสงค์ พบว่าอยู่ในระดับมากเช่นกัน ($M = 4.23, SD = 0.76$) โดยด้านการประชาสัมพันธ์ได้รับความคาดหวังสูงสุด สะท้อนว่าชุมชนต้องการการสื่อสารที่โปร่งใสและเข้าถึงได้ง่ายจากโรงเรียน เพื่อสร้างความเข้าใจร่วมกันและความไว้วางใจต่อการดำเนินงานของสถานศึกษา ผลนี้สอดคล้องกับ อังคณา ศรีนวล (2563) ที่พบว่าการประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่องโดยใช้สื่อที่หลากหลายเป็นแนวทางที่ช่วยสร้างภาพลักษณ์ที่ดีให้โรงเรียนและกระตุ้นการมีส่วนร่วมของชุมชนได้อย่างชัดเจน อีกทั้งยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ ญัฐกานต์ บุญล้อม (2564) ที่ระบุว่าการสื่อสารแบบสองทางระหว่างโรงเรียนกับผู้ปกครองและชุมชนช่วยให้เกิดความเข้าใจและการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการศึกษามากขึ้น และยังสอดคล้องกับผลการศึกษาของ ภัทราพร พูลเกษ (2565) ที่พบว่าการใช้ช่องทางประชาสัมพันธ์ออนไลน์ เช่น เว็บไซต์ เฟซบุ๊ก และไลน์กลุ่มของโรงเรียน มีส่วนสำคัญในการเสริมสร้างความเชื่อมั่น ความโปร่งใสและความร่วมมือของชุมชนต่อการดำเนินงานทางการศึกษาอย่างยั่งยืน

“ดัชนีความต้องการจำเป็นเชิงแก้ไข พบว่าด้านการจัดตั้งกลุ่ม ชมรม สมาคม และมูลนิธิมีความต้องการสูงที่สุด (0.170) ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความจำเป็นในการสร้างเครือข่ายความร่วมมือในรูปแบบองค์กร เพื่อเป็นกลไกสนับสนุนการพัฒนาคุณภาพการศึกษาในระยะยาว สอดคล้องกับผลการศึกษาโดย ประเสริฐ ศรีวัฒน์ (2561) ที่เสนอว่าการจัดตั้งกลุ่มหรือเครือข่ายผู้ปกครอง ศิษย์เก่า และองค์กรท้องถิ่น ช่วยสร้างฐานความร่วมมือที่เข้มแข็งและต่อเนื่อง อีกทั้งยังสอดคล้องกับงานวิจัยของพัชรวิวงศ์สวัสดิ์ (2563) ที่พบว่าการสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างโรงเรียนกับชุมชนในรูปแบบของชมรมและสมาคมส่งผลให้เกิดการมีส่วนร่วมในการพัฒนาโรงเรียนทั้งด้านวิชาการและกิจกรรมพิเศษเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ และงานวิจัยของ วสันต์ แสงทอง (2564) ที่ชี้ว่าการจัดตั้งมูลนิธิหรือกลุ่มอาสาสมัครเพื่อสนับสนุนโรงเรียนมีบทบาทสำคัญในการระดมทรัพยากร การแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ และการสร้างความยั่งยืนของการพัฒนาการศึกษาในระดับท้องถิ่น

การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษา พบว่ามีบทบาททั้งในการให้ข้อเสนอแนะด้านนโยบาย การติดตามและประเมินผล และการประสานงานกับหน่วยงานภายนอก ซึ่งสอดคล้องกับแนวนโยบายของ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ., 2564) ที่ส่งเสริมการกระจายอำนาจและการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะจากการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 โรงเรียนควรนำผลการวิจัยไปใช้พัฒนากิจกรรมความร่วมมือกับชุมชน โดยจัดตั้งเครือข่าย กลุ่ม หรือชมรม เพื่อสร้างการมีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่อง

1.2 คณะกรรมการสถานศึกษาควรกำหนดแนวทางการประเมินผลความสำเร็จของความร่วมมือระหว่างโรงเรียนกับชุมชน โดยใช้ตัวชี้วัดด้านความพึงพอใจและความเข้มแข็งของเครือข่าย

1.3 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรใช้ผลวิจัยเป็นข้อมูลเชิงนโยบาย เพื่อพัฒนาแนวทางส่งเสริมความร่วมมือโรงเรียนชุมชนอย่างยั่งยืนในระดับพื้นที่และระดับชาติ

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 นักวิจัยควรมีการศึกษาเชิงเปรียบเทียบระหว่างโรงเรียนในสังกัดเขตพื้นที่การศึกษาที่ต่างกัน เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่ทำให้รูปแบบการมีส่วนร่วมระหว่างโรงเรียนกับชุมชนแตกต่างกัน

2.2 นักวิจัยควรใช้ระเบียบวิธีแบบผสม (Mixed Methods Research) เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกทั้งด้านเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ซึ่งจะช่วยทำให้การวิเคราะห์และข้อเสนอแนะแม่นยำและรอบด้านยิ่งขึ้น

2.3 นักวิจัยในอนาคตควรให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของนักเรียนและเยาวชนในชุมชน เนื่องจากเป็นกลุ่มเป้าหมายหลักของการพัฒนา และสามารถสะท้อนผลกระทบของการสร้างความสัมพันธ์โรงเรียน-ชุมชนได้โดยตรง

องค์ความรู้ใหม่

การสร้างความสัมพันธ์แบบมีส่วนร่วมระหว่างโรงเรียนกับชุมชนมิได้เป็นเพียงกิจกรรมเสริม แต่เป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างยั่งยืน งานวิจัยนี้ได้สร้างองค์ความรู้ใหม่ในการมอง “ความร่วมมือ” ในมิติที่หลากหลายและเชื่อมโยงกันเป็นระบบ ได้แก่ การบริการชุมชน การรับการสนับสนุน การเสริมสร้างความสัมพันธ์ การมีบทบาทของคณะกรรมการสถานศึกษา การจัดตั้งเครือข่าย และการประชาสัมพันธ์ ซึ่งทั้งหมดสะท้อนถึงโครงสร้างความร่วมมือที่เป็นพลวัตและสามารถพัฒนาได้อย่างต่อเนื่อง

ความใหม่ขององค์ความรู้ (Research Novelty) อยู่ที่การนำดัชนี PNImodified (Priority Need Index Modified) มาใช้วิเคราะห์ ระดับความจำเป็นในการพัฒนาแต่ละด้านของความสัมพันธ์โรงเรียนชุมชน ซึ่งยังไม่เคยถูกประยุกต์ใช้ในบริบทนี้มาก่อน ทำให้สามารถระบุลำดับความสำคัญของประเด็นที่ควรพัฒนาได้อย่างแม่นยำและมีเชิงนโยบายรองรับ

ดังนั้น งานวิจัยนี้ได้เสนอแนวคิดใหม่ว่า “การสร้างเครือข่ายความร่วมมือเชิงระบบระหว่างโรงเรียนกับชุมชน” เป็นแนวทางสำคัญในการเสริมสร้างความเชื่อมั่น ความไว้วางใจ และความผูกพันร่วมกัน อันจะนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพผู้เรียนและชุมชนอย่างยั่งยืนในระยะยาว

เอกสารอ้างอิง

- กัญจนพร ศรีมงคล. (2565). การสร้างความสัมพันธ์ของโรงเรียนกับชุมชนที่ส่งผลต่อการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ เขต 1. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.
- จารุภา ทรัพย์มี. (2560). การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของโรงเรียนในกลุ่มโรงเรียนศรีราชา 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี.
- ชูชาติ พ่วงสมบัติ. (2562). การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาการศึกษา. สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.
- ณัฐกานต์ บุญล้อม. (2564). การสื่อสารแบบสองทางระหว่างโรงเรียนกับชุมชนเพื่อเสริมสร้างการมีส่วนร่วมทางการศึกษา. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.

- นฤมล เส็งวัฒน. (2564). การศึกษาสภาพและแนวทางการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียน กับชุมชน
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 2. การค้นคว้าอิสระระดับ
มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- นพธิ หอมชื่นชม. (2564). ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน: บทบาทและแนวทางพัฒนา.
มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- ประจักษ์ พิภกรโทก. (2565). กระบวนทัศน์การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนที่มีการ
ปฏิบัติเป็นเลิศ: พหุกรณีศึกษา จังหวัดนครราชสีมา. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการ
บริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา.
- ประเสริฐ ศรีวัฒน. (2561). การสร้างเครือข่ายความร่วมมือโรงเรียนกับชุมชนเพื่อพัฒนาคุณภาพ
การศึกษา. วารสารครุศาสตร์ปทุมธานี, 20(3), 101–115.
- พัชร วังสวัสดิ์. (2563). การพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือระหว่างโรงเรียนกับชุมชนเพื่อส่งเสริมการจัด
การศึกษาอย่างมีส่วนร่วม. วารสารการบริหารการศึกษา, 18(1), 112–124.
- ภัทรพร พูลเกษ. (2565). การใช้ช่องทางประชาสัมพันธ์ออนไลน์ในการสร้างความร่วมมือระหว่างโรงเรียน
กับชุมชนในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา. วารสารครุศาสตร์, 33(2), 45–58.
- มัลลิกา แก้วจ้อน. (2565). การสร้างความสัมพันธ์โรงเรียนกับชุมชนเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน. มหาวิทยาลัย
ราชภัฏ.
- วสันต์ แสงทอง. (2564). การจัดตั้งมูลนิธิและกลุ่มอาสาสมัครเพื่อสนับสนุนการพัฒนาโรงเรียนในเขต
ชนบท. วารสารวิจัยและพัฒนาท้องถิ่น, 7(3), 85–98.
- สุภาวดี ศรีสุข. (2564). แนวทางพัฒนาการบริหารแบบมีส่วนร่วมในสถานศึกษา สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่
การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 1. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์, 11(2), 1–
15.
- สมพร ศรีสวัสดิ์. (2564). การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาในการบริหารงานโรงเรียนสังกัด
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา. วารสารวิชาการครุศาสตร์, 29(1), 67–80.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1. (2565). แผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐาน 5 ปี
(พ.ศ. 2566–2570). สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2. (2567). แผนพัฒนาการศึกษาขั้น พื้นฐาน
งบประมาณ 2567. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2.
- สำนักงานคณะกรรมการการพัฒนาระบบราชการและสังคมแห่งชาติ. (2560). แผนยุทธศาสตร์ชาติระยะ
20 ปี (พ.ศ. 2560–2579). สำนักงานคณะกรรมการการพัฒนาระบบราชการและสังคมแห่งชาติ.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2546). ขอบข่ายของการสร้างความสัมพันธ์ระหว่าง
โรงเรียนกับชุมชน. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2562). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และ
ที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 4). สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2564). คู่มือการมีส่วนร่วมของสถานศึกษาและ สำนักงาน
คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.
- อังคณา ศรีนวล. (2563). แนวทางการสื่อสารเพื่อสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน. วารสาร
วิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่, 14(2), 55–67.
- Afrianti, H., Viona, E., & Efriyadi, E. (2024). School and community partnership model to
improve the quality of the educational environment. PIJED, 3(2).

- Maier, A., & Niebuhr, D. (2021). *California Community Schools Partnership Program: A transformational opportunity for whole child education*. Learning Policy Institute.
- Morris, E. M., & Winthrop, R. (2024). *Six global lessons on how family, school, and community engagement can transform education*. Brookings.
- Naderan, M. (2015). The relationship between participative management and employees' motivation in the fund organizations of Golestan province in Iran. *International Journal of Academic Research in Business and Social Sciences*, 5(6), 72–80.
- Nwankwo, B. C., & Nnorom, S. U. (2020). The relationship between community and schools in Nigeria: An analysis of the quality assurance framework in school management. *International Journal of Education and Development*, 6(2), 89–102.
- Palmieri, P. (2017). The relationship between schools and communities: An opportunity for reflective teaching. *Journal of Educational Research and Practice*, 7(3), 45–58.
- Penn State Evidence2Impact. (2021). *Schools and communities working together: Features and impacts of community schools*.